

Una línia icònica:
*El sudari de
la Verònica*
de Claude Mellan

Hunter Dukes

186

JESUCRIST ENS MIRA DOLORIT DES DEL FULL, amb el cap lleugerament inclinat i nibat. Sembla que floti, sense cos, entre el nostre món i l'altre. D'entrada, la compassió ens fa recular, torbats per la sang que degota com llàgrimes de les funestes espines. Però aviat una altra cosa capta la nostra atenció. Podria ser la textura anellada de la lluïssor dels ulls, o el remolí d'empremtes dactilars de la punta del nas. Aleshores observem els vèrtexs del gravat, on les corbes s'allunyen com les ones d'una pedra llançada a l'aigua. No pot ser, pensem, però ho és. Aquesta imatge es va fer amb una sola línia.

Nascut en una família de calderers al nord de França, Claude Mellan (1598-1688) es va formar a Roma amb el pintor Simon Vouet abans de crear la seva obra mestra el 1649. Per fer aquest gravat immaculat, Mellan va utilitzar una tècnica coneguda com a «línia de gruix variable»,¹ que aprofita el perfil asimètric del burí. De la mateixa manera que les lletres escrites amb una ploma estilogràfica s'inflen o s'aprimen a mesura que canvia l'angle entre la punta i el full, Mellan, quan fa girar la seva eina —o quan eixampla un solc preexistent—, crea profunditat visual i textura en una línia ininterrompuda, gravada directament sobre una placa metàl·lica. El gravat va sorgir a Alemanya cap al 1430, com una branca de l'orfebreria i de la metal·lúrgia, afavorit pel nou accés d'Europa al paper, però les línies de gruix variable no es van fer servir fins a la dècada de 1560. Com diuen els conservadors del RISD Museum, la tècnica era especialment adequada per «reproduir la llum dramàtica i els efectes tonals de les pintures, i també les formes exagerades i heroiques del Renaixement tardà i de la pintura manierista». En el cas de Mellan, ell utilitza la tècnica per reproduir un tipus diferent de llum dramàtica: la resplendor sagrada de les relíquies.

El títol d'aquest gravat fa referència al *sudarium* (un mocador, o, literalment, un 'drap de suor') de la Verònica, exemplar de la mena de relíquia coneguda amb el terme grec *acheiropoieta*, 'fet sense mà'. Penseu, per exemple, en el sudari de Torí o en la imatge de Manoppello. Suposadament, el vel de la Verònica va quedar estampat amb la imatge de Crist, des-

1. *swelling line* en anglès.

Claude Mellan
El sudari de la Verònica, 1649
Gravat, 42,8 x 31,4 cm
The William M. Ladd
Collection Gift of
Herschel V. Jones, 1916
Minneapolis Institute of Art

prés que ella eixugués la sang del seu rostre camí del Calvari, un procés que s'assembla a una mena de gravat. De fet, el gravat del Mellan té una qualitat indicial, que el connecta íntimament amb Crist, un efecte que s'intensifica quan es veu de més a prop. Fins i tot per als espectadors laics, aquesta imatge pot suscitar reflexions sobre la qualitat màgica de la mimesi. Quan Roland Barthes escriu sobre la sorpresa que li produeix mirar fotografies, diu això sobre el vel de la Verònica: «La fotografia té alguna cosa a veure amb la resurrecció: ¿no podríem dir el mateix que van dir els bizantins de la imatge de Crist que va impregnar el mocador de la Verònica: que no va ser feta per la mà de l'home, *acheiropoiotos*?» Si bé aquest gravat va ser fet per una mà humana, molt abans de la fotografia, la sorprenent complexitat de la imatge de Mellan i la seva bellesa d'un altre món fan que sembli un miracle. Construïda sobre una «espiral mística», aquesta imatge esdevé una invitació arcana a la contemplació, ja sigui estètica o espiritual. Com escriu l'historiador de l'art Irving Lavin en un extens estudi sobre aquesta imatge que l'obsessiona:

[...] *qualsevol que comenci a traçar les circumvolucions de la línia espiral única, contínua i ondulant que evoluciona (o decreix, segons la direcció que es segueixi) fins a omplir, finalment, el buit universal del full de paper, no pot evitar quedar —com jo— encisat, extasiat, enlluernat fins a l'obsessió per aquesta imatge profundament commovedora.*

La inscripció de Mellan sembla treure profit, intencionadament, de la condició ambigua del seu gravat, que fluctua entre l'obra d'art i la icona: «FORMATVR VNICVS VNA / NON ALTER» («l'únic fet per un / [com] cap altre»). Aquest «un» es fractura en una trinitat d'interpretacions, significa alhora la singularitat de Crist, l'aura irreproduïble del vel i l'aspecte ininterromput d'una línia divina en espiral.

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS DE LAURA GAS

HUNTER DUKES: «AN ICONIC LINE: CLAUDE MELLAN'S THE SUDARIUM OF SAINT VERONICA (1649)». THE PUBLIC DOMAIN REVIEW (NOVEMBRE DEL 2021).